

Силабус курсу
АРТ-ТЕРАПІЯ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітньо-професійна програма «Аналітика суспільних процесів»

Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – II рік, IV семестр

Компонент освітньої програми: вибірковий

Дні занять: згідно з розкладом занять

Консультації: Очні консультації: вівторок 14.20-15.40,
ауд. 31А

Онлайн-консультації: у Viber групі курсу кожного дня
з 17-00 до 18-00 год.

Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії та суспільних наук – Тимків Ірина Михайлівна
Контактні телефони викладача:	+380687710064
E-mail викладача:	tymkiv@tnpu.edu.ua
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/timk-v-rina-mikhayl-vna.php
Сторінка курсу в Moodle	https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3235

Анотація дисципліни

«Арт-терапія у соціальній сфері» є вибірковим освітнім компонентом при підготовці фахівців першого бакалаврського освітнього рівня. Майбутнім професіоналам навчальна дисципліна дасть глибинне розуміння теорії сучасних арт-терапевтичних технік та можливостей їх застосування у практичній діяльності. Навчальна дисципліна знайомить студентів із принципами, завданнями та базовими техніками арт-терапії, особливостями облаштування арт-терапевтичного простору, використання арт-обладнання.

Мета курсу: формування таких компетентностей як здатність майбутніх аналітиків мислити нестереотипно, формування художнього смаку, педагогічних вмінь та навичок, необхідних для якісної організації творчого процесу в колективі, а також різноманітних заходів у самостійній діяльності; здатності розвивати сенсорні здібності як основу повноцінного естетичного сприйняття творів мистецтва та власної творчості; розвитку уяви як важливого фактору розкриття творчого потенціалу особистості, формування оригінального, нестереотипного асоціативно-творчого мислення; розширення художньо-естетичного досвіду студентів, збагачення їх емоційно-почуттєвої сфери; здатність застосовувати арт-терапевтичні знання, для розуміння причинно-наслідкових зв'язків суспільного життя й уміння їх використовувати в професійній діяльності.

Основні завдання: формуванні в студентів комплексної системи теоретичних знань та практичних вмінь використовувати арт-терапевтичні методи роботи, створювати індивідуальні та групові програми корекції з використанням напрямів арт-терапії

Зміст дисципліни «Арт-терапія у соціальній сфері» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців спеціальності 033 Філософія освітньо-професійної програми «Аналітика суспільних процесів».

Навчальний контент:

Години			Тема	Результати навчання	Завдання
Лекц.	Сем.	Сам.р.			
Змістовий модуль I.					
Форми, методи та принципи арт-терапії					
1	2	5	1. Теоретико-методологічні основи застосування методів арт-терапії. Види арт-терапевтичної роботи	Розуміти поняття арт-терапії, її предмет та завдання, принципи, основні функції та галузі, історію розвитку арт-технік, етапи виникнення і формування арт-терапії, переваги арт-технік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи. Знати базові техніки арт-терапевтичної діагностики. Характеризувати ранні аналоги, розвиток групової арт-терапії у другій половині XX ст різні форми та види групової арт-терапії.	Питання, обговорення, тести
1	2	6	2. Принципи арт-терапевтичної діяльності	Знати основні фактори психотерапевтичної дії в арт-терапії: фактор художньої експресії, психотерапевтичних відносин, інтерпретації і вербального зворотного зв'язку. Розуміти арт-терапевтичний процес і його системний опис, роль образотворчої діяльності в арт-терапії, поняття рефлексії, термінації. естетичну і етичну невизначеність сучасного мистецтва.	Питання, обговорення, презентації
2	2	6	3. Арт-терапевтичний інструментарій. Графічні арт-техніки. Робота з папером. Ізотерапія	Оволодіти прийомами роботи з фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо), роботи з кольором та інтерпретацією кольорів. Зрозуміти специфіку використання графічних арт-технік у психодіагностичній та психокорекційній роботі, особливості спонтанного малювання, малювання способом відбитків. Знати арт-техніки роботи з папером, її принципи, принципи застосування малюнка (вільного, тематичного, серійного, проективного). Вміти скласти кольорову карту для арт-терапії,	Питання, обговорення, кейси, творче завдання

				інтерпретувати лінії. Засвоїти метод мандалотерапії.	
2	2	6	4. Казкотерапія	Знати теоретичні засади казкотерапії, її засоби, види, можливості казки як терапевтичної метафори, напрямки казкотерапії, форми роботи з казками.	Питання, обговорення, кейси, творче завдання
2	2	6	5. Музикотерапія. Танцювально-рухова терапія	Мати загальні уявлення про музичну терапію, вплив музики на людину, використання музикотерапії в соціальній роботі, механізми впливу музики на людину. Оволодіти техніками музикотерапії. Аналізувати танець і терапію в історичному контексті, використання тілесно-орієнтованого підходу у арт-терапії, основні техніки танцювально-рухової терапії, рольову імпровізація..	Питання, обговорення, кейси
2	2	6	6. Фототерапія.	Використовувати фото як інструмент терапії. Засвоїти п'ять технік фототерапії Джуді Вайзер: проєктивний процес, робота з автопортретами, робота з фотографіями, зробленими іншими людьми, робота з фото, зробленими клієнтом, робота з сімейними альбомами.	Питання, обговорення, кейси, творче завдання
2	2	6	7. Тканинна терапія. Екотерапія	Вміти працювати з тканиною, тістом, глиною в арт-терапевтичних цілях.	Питання, обговорення, кейси, творче завдання

Змістовий модуль 2 Застосування арт-терапевтичних методів роботи

2	2	6	8. Арт-терапія як засіб адаптації.	Характеризувати процес адаптації, її стадії, фактори, що визначають тривалість адаптаційного періоду дітей та дорослих, етапи адаптації, суть роботи з піском для полегшення адаптаційного процесу, техніки індивідуальної та групової арт-терапевтичної роботи під час адаптаційного періоду.	Питання, обговорення, творче завдання
2	2	5	9. Арт-терапія і мовна креативність	Оволодіти одним з напрямів арт-терапії, котрий розвиває здатність за мінімальний час знаходити максимально точні й ефективні мовні засоби для результативного спілкування з	Обговорення, практичні завдання

				людиною будь-якого віку, інтелектуального рівня, матеріального й соціального статусу. Розглянути мовну креативність як здатність людини легко й вільно аргументувати, впливати на людей і вести їх за собою.	
2	2	5	10. Арт-терапія в роботі з тривожністю, гнівом та агресією	Характеризувати тривожність: поняття, причини виникнення, ситуативну та вроджену тривожність. Знати етику роботи з тривожними дітьми та дорослими, арт-терапевтичні техніки роботи з тривожністю. Характеризувати сором'язливість та її критерії, замкнутість та арттехніки встановлення контакту із сором'язливими дітьми та їхніми батьками. Розуміти природу гніву, агресії, види агресії., арт-терапевтичні методи подолання гніву та агресії.	Питання, обговорення, кейси
1	2	5	11. Арт-терапія в роботі з ревнощами, заздрістю, жадібністю, онанізмом	Розуміти суть ревнощів та їх види, техніки роботи з ревнощами. Розуміти причини втрати мотивації до навчання. Характеризувати жадібність і арттехніки її подолання (Техніка «Динамічне малювання» П.Бюхі для подолання дитячих заздрощів). Знати суть маскотерапії, техніку арт-терапевтичний триптих.	Питання, обговорення, кейси, творче завдання
1	2	5	12. Арт-терапія у роботі зі страхами та дитячими залежностями	Характеризувати поняття страху та фобії, особливості прояву страху в дітей та дорослих, причини виникнення страхів, форми і типи страхів, методи їх виявлення. Оволодіти технікою «монотипія» у роботі зі страхами. Знати методи та способи корекції страхів та комп'ютерної залежності.	Творче завдання
2	2	5	13. Особливості застосування арт-терапії у соціальній роботі	Знати особливості застосування арт-терапевтичних методів з людьми диференційованих вікових категорій, правопорушниками, у соціальній роботі з особами, які постраждали від жорстокого поводження (діти, жінки).	Питання, обговорення, творче завдання

				Освоїти арт-терапевтичні методи в роботі з дітьми, схильними до крадіжок.	
--	--	--	--	---	--

Формування загальних та фахових компетенцій:

Індекс в матриці	Програмні компетентності
	Загальні компетентності
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 2	Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями та інноваційними технологіями
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 9	Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді.
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи
ЗК 11	Цінування та повага різноманітності й мультикультурності.
ЗК 12	Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів) та академічної доброчесності
ЗК 13	Здатність креативно мислити та генерувати нові ідеї.
ЗК 14	Здатність до діалогу та співпраці з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами в інших галузях знань/видах діяльності
	Спеціальні (фахові) компетентності
ФК 6	Здатність здійснювати інтелектуальну, логіко-мисленнєву діяльність, спрямовану на вирішення практичних завдань
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки
ФК 12	Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності, професійної етики та культури.
ФК 14	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності; вміння обирати ефективну стратегію комунікативної поведінки та спілкування у процесі професійної діяльності.
ФК 15	Здатність вести перемовини, розв'язувати конфліктні ситуації, використовувати набуті знання та вміння комунікувати у процесі професійної взаємодії на підприємствах (організаціях, установах).

Програмні результати навчання:

ПРН 11	Вміти аналізувати міркування, різні види інформації, факти, статистичні дані, робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки, прогнози та надавати рекомендації.
ПРН 12	Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано; використовувати технології ефективного спілкування і раціональної поведінки у професійній комунікації.
ПРН 13	Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН 14	Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері аналітичної діяльності або навчання.
ПРН 15	Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності і вирішення можливих конфліктних ситуацій та вміння планувати, організовувати й аналізувати міжособистісну взаємодію у процесі професійної комунікації
ПРН 16	Вміти застосовувати загальногуманітарні, філософські, політичні й економічні знання в різних сферах життєдіяльності
ПРН 18	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури і електронних баз та критично аналізувати, класифікувати, систематизувати й інтерпретувати її.
ПРН 20	Розуміти сучасні економічні процеси, аналізувати і прогнозувати ринкові явища на основі застосування фундаментальних принципів, теоретичних знань і прикладних навичок та вміти розробляти й підтримувати інноваційні проєкти, стартапи.

Основні джерела

1. Арт-терапия: хрестоматия. под ред. А. И. Копытина. СПб.: Питер, 2001. 320 с.
2. Арт-терапия – новые горизонты / под ред. А.И. Копытина. М. : Когито-Центр, 2006. 336 с.
3. Батищева Г. О. Музикотерапія як метод психокорекції. Профілактика і терапія засобами мистецтва. К.: А.Л.Д., 1996. 231 с.
4. Бернацька О. Виховання самостійної особистості засобами філіо-арт-терапії. Психолог. Шкільний світ. 2010. № 16. С. 3–7.
5. Вайзер Дж. Техники ФотоТерапии. Исследование секретов личных фотографий и семейных фотоальбомов. Генеца, 2016. 424 с.
6. Власюк М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2008. № 7/8. С. 90.
7. Вознесенська О. Арт-терапії сім'ї. Психолог. Шкільний світ. 2005. № 39. С. 9–14.
8. Вознесенська О. Простір арт-терапії: можливості й перспективи : Друга міждисциплінарна науково-практична конференція Психолог. Шкільний світ. 2005. № 39. С. 2–4.
9. Горбова С. А. Музикотерапія. Досвід чи інновація? Логопед. 2012. № 12. С. 10–13.
10. Дмитріюва І. В. Корекція художнього сприймання розумово відсталих підлітків засобами образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. К., 2002. 19 с.
11. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. СПб.: Речь, 2007. 336 с.
12. Пилипенко О. І. Образотворча терапія як метод соціально-профілактичної роботи. Профілактика і терапія засобами мистецтва. К.: А.Л.Д., 1996. 124 с.
13. Практикум по арт-терапии / [под ред. А. И. Копытина]. СПб.: Питер, 2000. 448 с.
14. Тарарина Е. Практикум по арт-терапии: шкатулка мастера. Научно-методическое пособие. Луганск: Элтон-2, 2013. 160 с.
15. Тарарина Е. Исцеление искусством: практикум по оказанию помощи жертвам насилия. К.: Астамир-В, 2019. 168 с.
16. Тарарина Е. Тканевая терапия в работе с разными категориями клиентов. К.: Астамир-В, 2016. – 88 с.
17. Тарарина Е. Песочная терапия: практический старт. К.: Астамир-В, 2017. 120 с.
18. Тарарина О. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми. К.: Астамир-В, 2019. 256 с.
19. Чернявська О. Сприйняття кольору дітьми. Психолог. Шкільний світ. 2007. № 17. С. 25–27.
20. Краснікова Н. І. Казка та малюнок у житті дитини. Психологічна газета. 2006. № 20. С. 13–14.
21. Люмара (Семенова Л.). Сказкотерапия: от бублика до ватрушки. К.: Весь, 2006. 122 с.
22. Назарова Л. Д. Фольклорная арт-терапия. СПб.: Речь, 2002. 240 с.
23. Осадчук Л. О. Образ жизни оригами: оригами в педагогике и арт-терапии. М.: Владос, 2006. 406 с.

24. Рибак О. Арт-терапія в роботі з розумово відсталими дітьми. Дефектолог. 2015. № 4. С. 7–9.
 25. Роговик Л. Психологія танцю. К.: «Главник», 2008. 303 с.
 26. Шанских Г. Музика як засіб корекційної роботи. Мистецтво в школі. 2003. № 5. С. 8-15.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Визначені рамки дисципліни:

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, довідка від лікаря).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час виконання практичних завдань та он-лайн тестування (наприклад, програма Moodle) у процесі заняття. Заборонено оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства. За порушення академічної доброчесності здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрядження із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання тощо.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять, як правило, є обов'язковим компонентом навчання. За необхідності (віддаленість місця проживання чи роботи студента) чи наявності об'єктивних причин (участь у програмі академічної мобільності чи конференції, міжнародне стажування, хвороба тощо) відвідування може відбуватись вибірково за погодженням із керівником курсу. Навчання студентів також здійснюється в дистанційному режимі на платформі Moodle. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань та ІНДЗ. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно з графіком.
- **Політика оцінювання.** Враховуються бали поточного контролю, самостійної роботи. При цьому враховується присутність на заняттях та активність студента під час занять; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; списування та плагіат; несвоєчасне виконання завдань. Студентам, які беруть активну участь у наукових семінарах, круглих столах, конференціях та презентують високоякісні знання з предмету, може підсумковий контроль, за згодою викладача, зараховуватись «автоматично» (повністю або частково, залежно від наукового-практичного досвіду у вивченні дисципліни).

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль №1								Змістовий модуль № 2							Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	ЗМ 1	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	ЗМ 2	
7	7	7	7	8	8	8	52	8	8	8	8	8	8	48	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Пререквізити курсу

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо здобувач завсоїть курси «Психологія», «Психологія мас», «Форми соціальної взаємодії».

Формат дисципліни:

Формат дисципліни змішаний (blended): до очного навчання додається електронний супровід дисципліни в системі Moodle. Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, інтерактивні елементи, онлайн-консультування тощо.